

Юрій Орел

доктор юридичних наук, доцент

Investigador del «US-Ukraine

Assistance Program»

Universidad de Sevilla (España)

Roberto Rafael Galán Vioque

Doctor en Derecho

Profesor Titular de Universidad

de Sevilla (España)

**ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИПРАВЛЕННЯ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ
ЗАСУДЖЕНИХ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ І ІСПАНІЇ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

На сьогодні одним із актуальних питань життєдіяльності суспільства та держави є виправлення та ресоціалізація засуджених, які відбувають покарання в пенітенціарних установах. Ця проблема притаманна не тільки Україні, а й іншим європейським країнам, таким, наприклад, як Іспанія. Але у законодавстві Іспанії ці явища мають іншу назву – перевиховання та соціальна реінтеграція (*la reeducación y la reinserción social*).

Про важливість існування та регулювання цього питання для Іспанії свідчить те, що мова про перевиховання та соціальну реінтеграцію йде навіть в Основному законі країни. Так, у ч. 2 ст. 25 Конституції Іспанії 1978 р. (*Constitución Española*) зазначається, що міри покарання у вигляді позбавлення волі та заходи безпеки повинні бути спрямовані на перевиховання і соціальну реінтеграцію і не повинні полягати в примусовій праці [1].

Крім цього, у ст. 1 Органічного закону 1/1979 від 26 вересня «Загальний пенітенціарний» (*Ley Orgánica General Penitenciaria*) та ст. 2 Королівського указу 190/1996 від 9 лютого «Про затвердження Пенітенціарних правил» (*Reglamento Penitenciario*) вказується, що основною метою діяльності пенітенціарних установ є перевиховання і соціальна реінтеграція осіб, засуджених до покарань і заходів безпеки, пов'язаних з позбавленням волі [2; 3]. При цьому, на жаль, іспанський законодавець не надає визначення цих понять та не вказує завдяки яким засобам вони будуть досягатися.

Як можна побачити з тексту закону, перевиховання і соціальна реінтеграція як мета покарання і діяльності іспанських пенітенціарних установ стосується не всіх засуджених, а лише тих, які відбувають покарання у виді позбавлення волі. Хоча, зрозуміло, що її досягнення бажано відносно всіх осіб, які вчиняють злочини. На відміну від іспанського, українське

кримінально-виконавче законодавство, поширює і намагається досягти мети виправлення і ресоціалізації стосовно всіх засуджених.

Враховуючи систематичне розташування ч. 2 ст. 25 у Розділі 1^а Глави II «Про основні права і громадські свободи» Конституції Іспанії, деякі іспанські вчені відносять перевиховання та соціальну реінтеграцію до одного з основних (фундаментальних) абсолютних прав засудженого [4, с. 150-152].

При цьому вважаємо за необхідне відзначити, що Конституційний Суд Іспанії неодноразово у своїх рішеннях відкидав те, що перевиховання та соціальна реінтеграція можуть розглядатися як фундаментальне суб'єктивне право людини, нагадуючи, що це конституційний принцип, мандат, адресований законодавцю для керівництва кримінальною та пенітенціарною політикою, мандат, з якого не випливають ніякі суб'єктивні права [5].

На думку суду вони не заслуговують на той рівень захисту, яким забезпечені основні права, і не підлягають оскарженню за процедурою «ампаро» – особливої процедури, що є засобом захисту основних конституційних прав особистості, багато в чому подібної до конституційної скарги, основною відмінністю якої є то, що вона носить індивідуальний характер.

Критикуючи відповідні рішення Конституційного суду Іспанії, Талія Гонсалес Койантес зазначає, що для нього розміщення того чи іншого права особи у певному розділі Конституції Іспанії не є ключовим фактором при визначенні його характеру, і цього критерію суд завжди дотримується при розгляді справ, посиляючись на конкретні проблеми, пов'язані з відбуванням покарання, виправдовуючись тим, що було порушено фундаментальне право [6, с. 72-78].

У свою чергу Марія Піляр Лоредо зазначає, що Конституційний Суд Іспанії не визнає перевиховання та соціальну реінтеграцію в якості основних прав засудженого, оскільки це означало б непряме визнання того, що вони є кінцевим моментом покарання, і що якщо засуджений вже ресоціалізувався або ніколи не потребував ресоціалізації, йому не потрібно було відбувати призначений термін, оскільки мета вже була досягнута [7, с. 23].

На сьогодні багато хто як серед українських, так і іспанських вчених, практичних працівників пенітенціарних установ, скептично відносяться до можливості виправлення і ресоціалізації засуджених, особливо в умовах ізоляції їх від суспільства, коли особа протягом тривалого часу перебуває в оточенні подібних до себе людей, які мають дефекти соціалізації, що унеможлиблює набуття нею соціально корисних навичок, досягнення позитивних змін у морально-етичні, психологічні сфері.

До того ж, на сьогодні, місця позбавлення волі, здебільшого стають своєрідними «університетами злочинності», в яких засуджені не виправляються, а навпаки, вдосконалюють свою злочинну майстерність, набувають нових злочинних знань, вмінь і навичок, обмінюються між собою кримінальним досвідом, заводять знайомства та налагоджують необхідні

зв'язки для продовження своєї злочинної діяльності після звільнення.

Слід зазначити, що коли особа потрапляє до тюрми, вона опиняється умовах, які становлять суттєвий вплив на її психіку, в яких проявляються жорстокі відносини між засудженими, насильство, прагнення до самоствердження. Її супроводжують страх, стрес. Піддаються змінам ціннісні орієнтації засудженого, його потреби, нахили, переконання. Вони набувають нових негативних рис та якостей, а ті, що мали, ще більше в них укорінюються.

Засуджений вимушений звикати до нового життя, де панують свої внутрішні закони, неформальні правила поведінки, кримінальна субкультура, які закладають в ньому помилкові цінності і спотворене мислення. В результаті звільняється ще гірша особистість, ніж була до засудження.

На нашу думку проблема виправлення і ресоціалізації засуджених пов'язана як з суб'єктивними, так і об'єктивними, причинами.

Суб'єктивні причини залежать від самого засудженого і пов'язані перш за все з його особистим бажанням змінитися, виправитися, розпочати своє життя з «чистого паперу». Від нього вимагається щиро покаятися у вчинених злочинах, відмовитися від свого негативного минулого, докорінно перебудувати свою свідомість та особистість, переосмислити своє місце у суспільстві і прагнути повернутися до нього повноправним членом і вести загальноприйняте соціально-нормативне життя. Якщо особа внутрішньо не готова до змін, ніякі реабілітаційні програми та соціально-виховна робота не зможуть вплинути на неї належним чином.

Об'єктивні причини, що не залежать від засудженого, на нашу думку, пов'язані з належною роботою різних громадських організацій, державних органів і установ, для яких основним напрямом їх діяльності є виправлення і ресоціалізації засуджених, їх соціальна адаптація.

Для належного процесу виправлення і ресоціалізації засуджених, на нашу думку, адміністрація установи виконання покарання зобов'язана:

- створити для засуджених належні умови відбування покарання, які повинні бути максимально наближеними та зводити до мінімуму різницю між умовами життя в тюрмі і на свободі, що повинно сприяти підвищенню відповідальності засуджених за свою поведінку і усвідомленню людської гідності;

- захистити засудженого від негативного впливу на нього з боку інших осіб, кримінальної субкультури;

- гарантувати недоторканість його життя і здоров'я, забезпечити його особисту безпеку;

- разом з соціально-виховною та психолого-педагогічною роботою приділити належну увагу їх релігійному вихованню.

- за необхідності до цього процесу залучити лікарів-психіатрів;

- сформуванню у засуджених довіри до держави, створити у них уявлення про державу, як про орган, якому не байдужі їх проблеми, який

буде опікуватися ними навіть після звільнення і допомагати у їх соціальної адаптації, вирішенні їх соціально-побутових проблем.

1. Constitución Española de 6 de diciembre de 1978 // «BOE» núm. 311, de 29 de diciembre de 1978. URL: <https://www.boe.es/buscar/pdf/1978/BOE-A-1978-31229-consolidado.pdf>.

2. Ley Orgánica General Penitenciaria // «BOE» núm. 239, de 5 de octubre de 1979. URL : <https://www.boe.es/buscar/pdf/1979/BOE-A-1979-23708-consolidado.pdf>.

3. Real Decreto 190/1996, de 9 de febrero, por el que se aprueba el Reglamento Penitenciario // «BOE» núm. 40, de 15 de febrero de 1996. URL : <https://www.boe.es/buscar/pdf/1996/BOE-A-1996-3307-consolidado.pdf>.

4. Mapelli Caffarena, B. Principios fundamentales del sistema penitenciario español / Borja Mapelli Caffarena. Barcelona : Bosch, 1983. 343 p.

5. Auto del Tribunal Constitucional 15/1984, de 11 de enero de 1984 [Recurso electrónico] : página web oficial del Tribunal Constitucional de España. URL : https://hj.tribunalconstitucional.es/es/Resolucion/Show/8283#complete_resolucion.

6. González Collantes, Tàlia. El mandato resocializador del artículo 25.2 de la constitución. Doctrina y jurisprudencia / Tàlia González Collantes. Valencia : Tirant Lo Blanch, 2017. 199 p.

7. Pilar Loredo, María. La reeducación y reinserción social como derechos fundamentales: Una visión crítica del sistema penitenciario español Trabajo Fin de Título Máster en acceso a la abogacía / María Pilar Loredo. Salamanca, 2015. 47 p.

Олег Мачуський

суддя

(Індустріальний районний суд
міста Дніпропетровська)

ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОЇ СТАДІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ РЕЧОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

Подача громадянином заяви і прийняття його до розгляду державним органом – *початкова стадія*. На цій стадії громадянин офіційно виражає свій намір реалізувати своє право, свій обов'язок. Розгляд справи, пов'язаної зі здійсненням прав громадянина, зазвичай відбувається з його ініціативи на підставі поданої заяви. Форма заяви, як правило, письмова, хоча у законодавстві немає прямої вказівки на необхідність письмової форми або на допустимість усної. У більшості випадків, якщо нормативний акт згадує про заяву, то передбачається, що йдеться про письмовий документ. Іноді на практиці заявою вважається сам факт звернення громадянина до органу влади.

Реквізити письмової заяви нормами права, як правило, не визначаються. Це означає, що у більшості випадків воно повинно містити